Početný zástup rád mu naslouchal. Když učil, řekl: „Varujte se zákoníků, kteří se rádi procházejí v dlouhých řízách, stojí o pozdravy na ulicích, o přední sedadla v synagogách a přední místa na hostinách. Vyjídají domy vdov a dlouho se naoko modlí. Ty postihne tím přísnější soud.“
Sedl si naproti chrámové pokladnici a díval se, jak do ní lidé vhazují peníze. A mnozí bohatí dávali mnoho. Přišla také jedna chudá vdova a vhodila dvě drobné mince, dohromady čtyrák. Zavolal své učedníky a řekl jim: „Amen, pravím vám, tato chudá vdova dala víc než všichni ostatní, kteří dávali do pokladnice. Všichni totiž dali ze svého nadbytku, ona však ze svého nedostatku: dala, co měla, všechno, z čeho měla být živa.“
Marek 12,37b-44 ČEP

Dnešní perikopa leží ve finální části Markova evangelia. Toto nejstarší evangelium přehledně rozděluje Ježíšův život do několika etap. V předešlé 11. kapitole začala závěrečná vrcholná část, kdy Ježíš vchází do Jeruzaléma a nyní stojí v chrámu a dostává se do konfliktu. Dále uvidíme, že Ježíšovo životní poslání stojí v konfliktu se současnou mocenskou garniturou, která na Ježíše bude mít stále větší pifku. Vadí jim a budou se jej snažit odstranit. Na jedné straně zde pocítíme stak od politické moci římského impéria a na druhé straně moc náboženská ztělesněná vrcholnými náboženskými představiteli. A tyto dvě roviny konfliktu (politickou a náboženskou) od sebe nemůžeme oddělovat. Ono je to typické pro židovský národ dodnes, že otázky politicko-mocenské a teologicko-náboženské jsou ruku v ruce.

Cítíme, že stoupá napětí a blíží se pointa celého spisu. Jako čtenáři evangelia už víme, nebo alespoň tušíme, kdo Ježíš je. Předešlých 10 kapitol sleduje jeho život a učení. Evangelista Marek nám však nenabízí nějaké nasné vyznání, kdo Ježíš je. Nechává na nás, abychom sami odpověděli na otázku, kdo je Ježíš z Nazareta. Sami se máme stát ztělesněním odpovědi na otázku, kdo je pro nás/pro mě Ježíš.

Čím dál, tím více chápeme, že konflikt je nevyhnutelný a před Ježíšem stojí dvě možnosti. Buď můžeme popřít svůj dosavadní život, co doposud dělal, nebo musí čelit nepřátelství a zavržení od lidí.

Náš text hlouběji rozebírá spíše to napětí náboženské. Ne náhodou se celá tato scéna odehrává v jeruzalémském chrámu, kde se stýkají různé přístupy k Božím věcem, různé přístupy k otázkám náboženským. Zde se nutně potkávali farizeové a saduceové, ale i další možná méně známé skupiny: zéloti nebo eséni. Ale jak říkám, politické od náboženského v Izraeli můžeme jen těžko od sebe odloučit.

Marek před nás staví trochu zjednodušeně dvě proti sobě stojící možnosti. Dva různé přístupy k náboženství, kdy Ježíš jednu praxi odsuzuje a druhou doporučuje.

Na jedné straně zde máme náboženského profesionála, který se snaží něco získat. Je samozřejmé, že jsou některá zaměstnání nebo posty, které jsou ve společnosti více oceňované nebo respektované. I když, musím se vám přiznat, že když pozoruji aktivity lidí zastávající posty

v této zemi nejvyšší, moc slov uznání a respektu nemám. Je přirozené, že si některých profesí nebo postů ceníme více. To není nic samo o sobě špatného. Ostatně komu čest, tomu čest. V běžném provozu je takové uznání pouze, řekněme, vedlejší produkt nebo přidaná hodnota čestného, zbožného a poctivého života, kdy si druhých jednoduše vážíme a jsme rádi, když nás takový člověk poctí svou přítomností nebo dokonce návštěvou a tak mu s velkou radostí dáme nejlepší kus jídla při nedělním obědě, nebo jej necháme sedět v čele stolu. To samo o sobě není nic špatného. Problematické se to stává v momentě, kdy se z této přidané hodnoty stane něco jiného. Je zlé, když se z vedlejšího produktu stane cíl lidského pachtění.

Ježíš zde kritizuje zákonickou náboženskou tradici. Zákoníci, stejně jako Ježíš, citují Písma Starého zákona a interpretují je pro současnou generaci. To je jistě úctyhodný úkon, nicméně Ježíš kritizuje jejich samolibou touhu po respektu. Jednoduše se chtějí ukazovat, chtějí být druhými viděni a obdivování jako duchovní nadlidé.

S tímto textem je spojené jisté nebezpečí. Je snadné Ježíšův výrok vzít a použít jej jako zbraň proti někomu jinému. Nejlépe proti někomu, kdo nás v poslední době nějak naštval. Je jednoduché např. kritizovat liturgická roucha jiných církví, když se zde mluví o dlouhých řízách Mohou nás iritovat obleky, velké bible a pompézní vystupování některých našich kazatelů. Dříve, než začneme kolem sebe házet tato “svatá kladiva Božího soudu”, pojďme se na chvíli zastavit a zahledět se sami na sebe. Pojďme sami sebe vystavit Božímu soudu, který svoláváme na ty druhé. Víme, že máme tendenci přehlédnout trám ve svém oku a zaměřit se na třísku v oku bližního.

Myslím, že by bylo chybné zaměřit se na jednu konkrétní formu, jeden konkrétní projev, který nás na druhých nějak rozčiluje a považujeme jej za znak samolivého zákonictví. Co Ježíš kritizuje nejsou tolik tyto jednotlivé projevy, ale celkový vztah k Hospodinu, který můžeme vnímat jako nástroj pro uspokojení nějaké naší potřeby nebo touhy.

Takový sebeuspokojovací přístup k náboženství může nabrat rozmanitou podobu. Motivem našeho duchovního života se snadno stane snaha něco získat. Například uznání od druhých. Když ne od druhých, tak třeba od Boha. Můžeme chtít získat hluboké duchovní poznání, lepší porozumění textům Písma. Motivem naší víry se může stát touha dostat se do nebe, nebo vyhnout se Božímu soudu nebo můžeme chtít, aby se nám vyhnuly životní bouře a otřesy.

Zajímavá mi přijde zmínka o vyjídání domů vdov. Jakoby se zákoníkům nedostávalo sociálního cítění. Je potřeba si přiznat, že kvůli své hříšnosti a padlosti (poškozenému lidství) žijeme na úkor druhých a různě je vysáváme ve svůj prospěch. Nebo jsme jaksi zaseklý v mezilidských vztazích, které jsou toxické, násilné a zlé. Vztahy, kdy jsme druhými vysávání, protože jsme se nikdy nenaučili vnímat svou vlastní hodnotu a cenu. Vždychni jsme Boží děti. Za všechny, každého z nás Ježíš zemřel a každý z nás je pozván ke stolu Páně, jak jsme si připomínali minulou neděli, možná trochu netradičný formou.

Myslím, že to nedokážeme jinak. Nedokážeme žít jinak než na úkor druhých, ale jsme (díkybohu) schopni se zastavit a nechat Hospodina, aby křekopal naše chápání mezilidských vztahů. Církev je taková kovářská pec, kde jsme překování, pročištěni a proměněni do jiné podoby.

Z globálního hlediska je nutné si přiznat, že i my vyžíráme domy vdov, jen to třeba nemusí být vdovy u nás ve sboru ani v našem městě. Žijeme na úkor vdov, ba celých domácností i států, které prostě mají tu smůlu, že leží na špatné straně planety.

A také žijeme na úkor naší planety. Je velice velice nutné, abychom změnili svůj přístup k této zemi. Například bychom se měli přestat přejídat a měli bychom omezit příjem masa, protože, pokud budou trendy pokračovat stejně jako doposud, tak to naše planeta dlouho neutáhne. Žijeme na úkor budoucnosti a bezpečí svých dětí.

Takovým spojujícím motivem všech těchto a dalších možných tužeb a přístup “Co z toho budu mít?” A takový přístup Ježíš odmítá.

Tak se dostáváme ke druhé části našeho textu, který Ježíš zmiňuje jako protiklad, alternativu k předešlému. Naše vdova se jistě musela cítit trochu trapně, když do chrámové pokladny přinášela sotva pár korun, přesto podle Ježíšových svoj dala víc než všichni ostatní.

Tato žena totiž přichází se zcela jiným způsobem uvažovaný a sice (ne “co z toho budu mít”), ale “co mohu já obětovat”. Myslím, že takové alternativní uvažování nese znaky Boží království. I v církvi nám totiž pučí představa, že církev je tu od toho, aby naplňovala nebo uspokojovala naši náboženskou potřebu. Vybíráme si sbor,denominaci, kazatele na základě toho, jak nás naplňuje. Hledáme lepší program pro děti, zajímavější nabídku kdo ví čeho. V odborné hatmatilce se mluví o “komercializaci sakrálna”.

Naší vdově jsou však podobné úvahy zcela cizí. Tyto otázky si neklade. Přestože vdova přináší pár korun, přináší daleko vzácnější komotitu - sebe sama. Přináší něco, co se dnes moc nenosí - mentalitu oběti.

Je pro mě nanejvýš zvláštní a pozoruhodné, že nám lekcionář nabídl pro dnešní čtení právě tuto perikopu z Markova evangelia. Jak jsem již řekl na začátku, text jsem si nevybral. Byl mi dán. Zarážející je to hned ze dvou důvodů. První je, že v týdnu se právě tento text často objevoval v našich rozhovorech v souvislosti se současným děním v BJB. Kdo má uši k slyšení, slyš a rozuměj. Druhý důvod je ten, že dnes slavíme mezinárodní Den válečných veteránů a také výročí konce 1. světové války. Přestože jsem pacifista a odmítám válku s násilím, přesto bych se nějak alespoň takto minimalisticky ozval s hlasem uznáním a respektem k oběti veteránů.

Na závěr si neodpustím poznámku.O tom zákoníku jsme četli, že jej postihne tím přísnější soud. Soud, ne odsouzení. Nemusíme se hned vyžívat, jako bulvární čtivo, že jej čeká vysoký trest.

Máme milosrdného Boha a tak doufejme, že třeba i nám bude Hospodin při soudu milostiv. Amen.